

POSTANOWIENIE

Dnia 23 lipca 2025 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Dariusz Świecki

w sprawie **A.P.**

skazanego z art. 286 § 1 k.k. i in.

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu

w dniu 23 lipca 2025 r.,

wniosku obrońcy skazanego o wyłączenie sędziego,

na podstawie art. 41 § 1 k.p.k. w zw. z art. 42 § 1 i 4 k.p.k.

postanowił:

wyłączyć sędziego Sądu Najwyższego A.D. od udziału w rozpoznaniu sprawy o sygnaturze akt III KK 482/24.

UZASADNIENIE

Do rozpoznania sprawy kasacyjnej prowadzonej pod sygn. akt III KK 482/24, pierwotnie wyznaczona została SSN M.B. Postanowieniem Sądu Najwyższego z dnia 12 listopada 2024 r., III KK 482/24, na wniosek obrońcy skazanego A.P. złożony w trybie art. 41 § 1 k.p.k., została ona wyłączona od udziału w jej rozpoznaniu.

Kolejno do rozpoznania tej sprawy wyznaczona została SSN A.D. Obrońca skazanego wystąpił z wnioskiem w trybie art. 41 § 1 k.p.k. o wyłączenie również tego sędziego.

Postanowieniem Sądu Najwyższego z dnia 21 maja 2025 r., III KK 482/24, wniosek ten nie został uwzględniony.

Pismem z dnia 16 czerwca 2025 r. obrońca skazanego, na podstawie art. 41 § 1 k.p.k., wniósł kolejny raz o wyłączenie sędziego Sądu Najwyższego A.D. od udziału w rozpoznaniu tej sprawy z uwagi na istnienie okoliczności mogących wywołać uzasadnioną wątpliwość co do bezstronności tego sędziego.

Podstawę swego wniosku jego autorka upatruje w tym, że SSN A.D. została powołana na urząd sędziego Sądu Najwyższego z udziałem Krajowej Rady Sądownictwa w składzie określonym ustawą z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2018 r., poz. 3), która to procedura była wadliwa. W ocenie obrońcy udział SSN A.D. w rozpoznaniu przedmiotowej sprawy kasacyjnej rodzi w efekcie obawy co do realizacji prawa strony do rozpoznania sprawy przez niezależny i bezstronny sąd ustanowiony ustawą, który to standard jest gwarantowany przez przepisy art. 45 ust. 1 Konstytucji RP, art. 6 ust. 1 EKPCz i art. 47 Karty Praw Podstawowych. Nadto, we wniosku wywiedziono, że w kasacji obrońcy sformułowany został m.in. zarzut polegający na naruszeniu art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. z uwagi na nienależytą obsadę sądu w związku z udziałem w składzie sędziego powołanego na urząd sędziego w następstwie wniosku KRS ukształtowanej w trybie wspomnianej ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r.

Sąd Najwyższy stwierdził, co następuje.

Przed przystąpieniem do merytorycznego rozpoznania wniosku należało wpierw rozważyć czy jest to dopuszczalne w świetle art. 41a k.p.k., który zakłada, że wniosek o wyłączenie sędziego oparty na tych samych podstawach faktycznych co wniosek wcześniej rozpoznany pozostawia się bez rozpoznania. Związane to było z faktem, że obecny wniosek o wyłączenie SSN A.D. stanowi w istocie powielenie poprzednio złożonego wniosku, a zatem oparto go na tożsamyh podstawach faktycznych co uprzedni wniosek, którego Sąd Najwyższy postanowieniem z dnia 21 maja 2025 r. nie uwzględnił.

W ocenie Sądu Najwyższego przepis art. 41a k.p.k. nie mógł jednak stanowić blokady do rozpoznania aktualnego wniosku obrońcy w trybie art. 41 § 1 k.p.k.

Rozpocząć należy od tego, że przepis art. 41a k.p.k. został wprowadzony na mocy ustawy z dnia 11 marca 2016 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania

karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2016 r. poz. 437). W uzasadnieniu do projektu tej ustawy wskazano, że: „Projekt wprowadza – wychodząc naprzeciw ewidentnym potrzebom praktyki – możliwość pozostawienia bez rozpoznania wniosku o wyłączenie sędziego opartego na tych samych podstawach faktycznych co wniosek wcześniej rozpoznany (art. 41a k.p.k.)” (zob. uzasadnienie rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy - Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw, druk sejmowy Sejmu VIII kadencji nr 207, s. 11, dostępne na stronie internetowej www.sejm.gov.pl/Sejm8.nsf/druk.xsp?nr=207). W odniesieniu do przepisu art. 41a k.p.k. podkreśla się, że omawiane uregulowanie wychodzi naprzeciw oczekiwaniom praktyki, gdyż w orzecznictwie i literaturze wypowiedzany był pogląd o niecelowości ponownego rozpoznawania wniosku o wyłączenie sędziego powołującego się na te same okoliczności. Konieczność jego merytorycznego rozpoznania mogła bowiem być wykorzystywana do obstrukcji procesowej (zob. D. Świecki [w:] Kodeks postępowania karnego. Tom I. Komentarz aktualizowany, red. D. Świecki, LEX/el. 2025, komentarz do art. 41a, teza 1). *Ratio legis* analizowanego przepisu sprowadza się więc do przeciwdziałania obstrukcji procesowej wywoływanej przez nadużywanie uprawnień związanych z instytucją wyłączenia sędziego w trybie wnioskowym (zob. J. Zagrodnik, M. Burdzik [w:] Kodeks postępowania karnego. Komentarz, red. J. Zagrodnik, LEX/el. 2024, komentarz do art. 41a, teza 1). Podnosi się również, że przepis ten ma przeciwdziałać obstrukcji procesowej stron polegającej na ponownym składaniu tożsamyh treściowo i jednocześnie bezzasadnych wniosków o wyłączenie sędziego; za przyjętym rozwiązaniem przemawiają przede wszystkim względy ekonomiki procesowej (zob. M. Rogacka-Rzewnicka [w:] Kodeks postępowania karnego. Komentarz do wybranych przepisów, red. D. Szumiło-Kulczycka, LEX/el. 2022, komentarz do art. 41a, teza 1). Z powyższych wypowiedzi piśmiennictwa dobitnie wynika, że cel wprowadzenia omawianej regulacji jest wskazywany zgodnie – chodzi o zabezpieczenie przed koniecznością merytorycznego odnoszenia się do kolejnych wniosków o wyłączenie sędziego opartych na tożsamyh podstawach, a wykorzystywanych dla celów obstrukcji procesowej.

Przepis ten nie może jednak być rozumiany w ten sposób, że stanowić ma blokadę do rozpoznania kolejnego wniosku o wyłączenie sędziego, gdy celem autora

wniosku nie jest nadużywanie uprawnień procesowych czy obstrukcja, lecz przeciwnie - doprowadzenie do realizacji uprawnień procesowych, w szczególności zapewnienie stronie prawa do bezstronnego i niezależnego sądu gwarantowanego przez przepisy art. 45 ust. 1 Konstytucji RP, art. 6 ust. 1 EKPCz i art. 47 Karty Praw Podstawowych. Przepis art. 41a k.p.k. nie może być bowiem odczytywany w ten sposób, że prowadzi do utrudnienia realizacji praw konstytucyjnych lub konwencyjnych, gdyż *ratio legis* jego wprowadzenia było zgoła odmienne. Skoro bowiem instytucja wyłączenia sędziego ma gwarancyjny charakter i stanowi jeden z najważniejszych elementów statuujących bezstronność sędziego, to przepisy jej dotyczące zawarte w rozdziale 2 k.p.k. „Wyłączenie sędziego”, nie mogą być wykładane w ten sposób, że utrudniać będą realizację celów, jakim ta instytucja służy.

Słusznie już wywiedziono w orzecznictwie, że również w postępowaniu w kwestii incydentalnej muszą zostać zapewnione gwarancje rozstrzygania przez niezawisły, niezależny i bezstronny sąd. W zakresie prawa do bezstronnego sądu strona nie dysponuje zaś innym skutecznym narzędziem jego dochodzenia niż wnioski o wyłączenie sędziego. Brak zapewnienia stronie w toku takiego postępowania gwarancji bezstronności sądu czyniłoby instytucję wyłączenia sędziego *de facto* iluzoryczną, prowadząc do sytuacji, w której bezstronność sądu miałyby być gwarantowana w procedurze, która sama bezstronności nie zapewnia. Podkreślono też, że nie powinna mieć miejsca sytuacja, w której wniosek o wyłączenie sędziego rozpoznaje sędzia, co do którego można sformułować taki sam zarzut w kwestii jego bezstronności, jak w przypadku sędziego, którego wniosek dotyczy (zob. uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów SN z dnia 13 czerwca 2023 r., I KZP 22/22).

Dostrzec wypada, że z bogatego orzecznictwa Sądu Najwyższego, odwołującego się do obowiązującej i mającej moc zasady prawnej uchwały trzech Izb Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2020 r., BSA I-4110-1/2020 oraz uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 2 czerwca 2022 r., I KZP 2/22, wynika, że orzeczenie wydane z udziałem sędziego Sądu Najwyższego powołanego na ten urząd w wyniku rekomendacji Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej w trybie ustawy z 8 grudnia 2017 r. dotknięte jest bezwzględną

przyczyną odwoławczą z art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k., a w konsekwencji nie zostało wydane przez niezależny i bezstronny sąd ustanowiony ustawą. Jeżeli zatem strona procesu dostrzega te uwarunkowania i chce mieć zapewnione rozpoznanie jej sprawy kasacyjnej przez Sąd Najwyższy w składzie, który nie będzie budził wątpliwości z punktu widzenia bezstronności czy niezależności, to takiej blokady dla niej nie może stanowić przepis art. 41a k.p.k., nawet wówczas, gdy ponawia swój wniosek o wyłączenie sędziego opierając go na tożsamych podstawach co wcześniej nieuwzględniony wniosek.

Zwrócić trzeba uwagę, że w rozpatrywanej sprawie obrońca ponowił swój wniosek o wyłączenie sędziego złożony w trybie art. 41 § 1 k.p.k. w układzie procesowym, gdy poprzedni wniosek, oparty na tożsamych podstawach faktycznych, nie został uwzględniony przez Sąd Najwyższy w składzie z udziałem SSN A.B., a więc sędziego, który został powołany na urząd sędziego Sądu Najwyższego na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa w składzie określonym ustawą z dnia 8 grudnia 2017 r, a zatem w tej samej procedurze, która kwestionowana była w złożonym przez obrońcę wniosku o wyłączenie sędziego w odniesieniu do SSN A.D. Nie może zatem budzić wątpliwości, że odnośnie do tych okoliczności nie powinien wypowiadać się Sąd Najwyższy w składzie z udziałem SSN A.B., którego to owe okoliczności również dotyczą.

W tej sytuacji ponowne złożenie wniosku o wyłączenie SSA A.D. nie sposób traktować jako nakierowanego na obstrukcję procesową czy przewlekanie postępowania. Nie miało ono bowiem na celu nadużywanie uprawnień procesowych i nie można przyjmować, że było bezzasadne. Chodziło bowiem o spowodowanie, że sprawa kasacyjna o sygn. akt III KK 482/24 będzie rozpoznawana przez Sąd Najwyższy w składzie, który nie budzi wątpliwości co do bezstronności i niezależności, a więc o zapewnienie stronie realizacji prawa do sądu zgodnie ze standardami konstytucyjnymi i konwencyjnymi. Wskazywano już wcześniej, że wniosek o wyłączenie sędziego jest dla strony procesu jedynym skutecznym narzędziem dochodzenia prawa do bezstronnego sądu, innym mechanizmem strona nie dysponuje.

Podkreślić trzeba, że obrońca doprowadził do wyłączenia od rozpoznawania przedmiotowej sprawy kasacyjnej sędziego Sądu Najwyższego pierwotnie

wyznaczonego do jej rozpoznania właśnie z uwagi na okoliczności dotyczące powołania tego sędziego. Te same względy stanowiły podstawę wniosku o wyłączenie SSN A.D. Tym razem nie zostały one jednak uznane za zasadne przez Sąd Najwyższy w składzie z udziałem SSN A.B., którego również dotyczyły owe okoliczności. Co więcej, jak zasadnie podaje obecnie obrońca, strona nie została powiadomiona o tym, że do rozpoznania wniosku o wyłączenie SSN A.D. wyznaczony został SSN A.B. Nie mogła więc skutecznie złożyć wniosku o jego wyłączenie od rozpoznania wniosku o wyłączenie SSN A.D.

Nie może budzić wątpliwości, że także w toku incydentalnego postępowania w przedmiocie wniosku o wyłączenie sędziego strona musi mieć zapewnione gwarancje związane z rozpoznaniem tego wniosku przez bezstronnego sędziego. W niniejszej sprawie tak jednak nie było, skoro wniosek o wyłączenie sędziego (nie uwzględniając go) rozpoznał sędzia, którego dotyczyły okoliczności podnoszone we wniosku. Trudno w tym układzie mówić o zapewnieniu stronie w tym aspekcie rzetelnego procesu, jak i realizacji prawa do sądu. W tej sytuacji blokady do merytorycznego rozpoznania kolejnego wniosku o wyłączenie sędziego, a opartego na tych samych podstawach, nie może stanowić formalistycznie rozumiany przepis art. 41a k.p.k.

Nie może być przecież tak, że nieuwzględnienie wniosku o wyłączenie sędziego złożonego w trybie art. 41 § 1 k.p.k. przez Sąd Najwyższy, w składzie którego zasiada sędzia, którego również dotyczą wskazywane we wniosku podstawy wyłączenia, a pomimo tego wniosek taki rozpoznaje, uniemożliwiałoby - z uwagi na art. 41a k.p.k. - ponowienie takiego wniosku z tożsamą argumentacją. Powtórzyć raz jeszcze trzeba, że nie temu celowi służyło wprowadzenie art. 41a k.p.k. Nie sposób bowiem przyjmować, że wniosek strony o wyłączenie sędziego w powyższym układzie został rozpoznany w bezstronny sposób. Inne podejście czyniłoby fasadowym realizację przez stronę uprawnień wynikających z art. 41 § 1 k.p.k. W efekcie regulację art. 41a k.p.k. należy interpretować w sposób prokonstytucyjny i prokonwencyjny. Tylko takie podejście zapewnia stronie realizację prawa do bezstronnego i niezależnego sądu, a przecież przepisy o wyłączeniu sędziego temu właśnie mają służyć. Odmienne stanowisko prowadziłoby do ograniczenia strony w realizacji uprawnień do domagania się

wyłączenia sędziego, co do którego w jej ocenie zachodzą wątpliwości w zakresie bezstronności, w sytuacji gdy czyni to z uzasadnionych względów. Z tych też powodów Sąd Najwyższy uznał, że dopuszczalne było rozpoznanie aktualnego wniosku obrońcy o wyłączenie SSN A.D.

Przechodząc już do merytorycznego rozpoznania wniosku obrońcy, stwierdzić trzeba, że zasługuje on na uwzględnienie, za czym przemawia jego argumentacja.

Sędzia Sądu Najwyższego A.D. została powołana na urząd sędziego Sądu Najwyższego z udziałem Krajowej Rady Sądownictwa w składzie określonym wspomnianą ustawą z dnia 8 grudnia 2017 r. Na wadliwość tej procedury wielokrotnie wskazywano w orzecznictwie Sądu Najwyższego, w tym w powołanych już wcześniej: uchwale trzech Izb Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2020 r., czy też uchwale składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 2 czerwca 2022 r., I KZP 2/22.

Trafnie podnosi obrońca, że przepis art. 41 § 1 k.p.k. musi być interpretowany w taki sposób, aby gwarantować stronie prawo do rozpoznania sprawy przez niezależny i bezstronny sąd ustanowiony ustawą. Uwzględnić więc należy to, czy rozpoznanie sprawy przez określonego sędziego będzie stanowiło o realizacji standardu niezależności i bezstronności, który jest gwarantowany przez przepisy art. 45 ust. 1 Konstytucji RP, art. 6 ust. 1 EKPCz i art. 47 Karty Praw Podstawowych (por. np. postanowienie SN z dnia 16 września 2022 r., III KK 339/22).

Argumentacja zawarta w przedmiotowym wniosku o wyłączenie sędziego niewątpliwie świadczy o tym, że strona dostrzega wady w procedurze powołania na urząd sędziego SSN A.D., które będą prowadzić do naruszenia wskazanych standardów, gdyby zasiadała ona w składzie rozstrzygającym sprawę. Każdy polski sąd jest przy tym związany dokonaną przez ETPCz wykładnią standardu wynikającego z art. 6 ust. 1 EKPCz, a to nakazuje przyjmować, że orzekanie sędziego Sądu Najwyższego powołanego do tego Sądu w wadliwej procedurze, wiąże się z istotnym i bardzo prawdopodobnym naruszeniem prawa strony do rozpoznania sprawy przez bezstronny i niezależny sąd ustanowiony ustawą w

rozumieniu art. 6 ust. 1 EKPCz, jak również standardu konstytucyjnego (art. 45 ust. 1 Konstytucji RP).

Dostrzec wreszcie trzeba, że biorąc udział w rozpoznaniu niniejszej sprawy sędzia A.D. musiałaby rozstrzygać m.in. co do podnoszonego w kasacji zarzutu wystąpienia bezwzględnej przyczyny odwoławczej z art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. z uwagi na nienależytą obsadę sądu, wobec tego, że w składzie zasiadał sędzia powołany na urząd sędziego na wniosek KRS, którą ukształtowano na mocy wspomnianej ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r., będąc powołaną na urząd sędziego Sądu Najwyższego właśnie z udziałem kwestionowanej KRS. Tym samym SSN A.D. wypowiadałaby się odnośnie do okoliczności, która i jej bezpośrednio dotyczy. Tego rodzaju sytuacja w odbiorze zewnętrznym mogłaby zostać odczytana jako postąpienie nieutrwalające obrazu sądu jako działającego w warunkach bezstronności.

W ocenie Sądu Najwyższego wyłączenie SSN A.D. od udziału w rozpatrywaniu przedmiotowej sprawy spowoduje wyeliminowanie wszelkich mogących powstać wątpliwości w zakresie zapewnienia stronie prawa do rozpoznania jej sprawy w postępowaniu kasacyjnym przez niezawisły i niezależny sąd ustanowiony ustawą w rozumieniu art. 45 ust. 1 Konstytucji RP, art. 47 Karty Praw Podstawowych i art. 6 ust. 1 EKPCz (por. np. postanowienia SN: z dnia 13 października 2021 r., II KO 30/21 czy z dnia 17 marca 2022 r., II KO 12/22). Mając na uwadze powyższe oraz w celu ochrony Skarbu Państwa przed ewentualną odpowiedzialnością odszkodowawczą, należało wyłączyć od rozpoznania przedmiotowej sprawy wskazanego we wniosku obrońcy sędziego Sądu Najwyższego.

Z tych wszystkich względów orzeczono, jak na wstępie.

[WB]

[r.g.]

